

Orijinal Araştırma / Original Article

Takım ve Bireysel Branşlardaki Antrenörlerin Liderlik Özelliklerinin Karşılaştırılması: İBB Spor İstanbul Örneği

Barış Karahan¹, Nevzat Mutlutürk²¹Nişantaşı Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Bölümü, İstanbul, Türkiye²Nişantaşı Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Rekreasyon Bölümü, İstanbul, Türkiye

Cite this article as: Karahan, B., & Mutlutürk, N. (2023). Comparison of Leadership Traits of Coaches in Team and Individual Branches: The Case of İBB Spor İstanbul. *Research in Sports Science*, 13(1), 23-28.

Öz

Bu çalışma; takım sporu ve bireysel spor katılımcılarının, mevcut antrenörleri ile ilgili liderlik tarzı algılarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) Spor İstanbul bünyesinde yürütülmekte olan takım ve bireysel spor branşlarına katılanlarca gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında takım sporlarından futbol, basketbol ve voleybol; bireysel sporlardan; tenis, fitness ve yüzme branşları ele alınmıştır. Araştırmaya 114'ü takım, 67'si bireysel spor olmak üzere toplam 181 kişi katılmıştır. Liderlik tarzını belirlemek için; Sporda Liderlik Ölçeği (SLÖ) kullanılmıştır. Verilerin analizi, SPSS (Statistical Package for the Social Sciences, IBM, SPSS. Corp. Armonk, New York, USA) 22.0 programı kullanılarak yapılmıştır.

Sporda Liderlik Ölçeği (SLÖ) geçerlik düzeyi 0,88 (iyi), güvenilirlik düzeyi Cronbach's Alpha 0,89 (yüksek) bulunmuştur. Takım ve bireysel spor katılımcılarının SLÖ alt boyutlarına ait en yüksek ortalaması eğitici ve destekleyici davranış, en düşük ortalaması otokratik davranış alt boyutunda bulunmuştur. Yapılan sporun takım veya bireysel spor olma değişkeni olması bakımından takım veya bireysel sporcular arasında demokratik davranış (takım sporu katılımcıları lehine), eğitici ve destekleyici davranış (takım sporu katılımcıları lehine), pozitif geribildirim davranışı (takım sporu katılımcıları lehine) alt boyutları arasında anlamlı farklılık elde edilmiştir. Takım sporu katılımcılarının yaş değişkeninde (otokratik davranış alt boyutunda, 18 yaşından büyük olanların lehine), bireysel spor katılımcılarının antrenörü ile çalışma yılı değişkeninde (demokratik davranış alt boyutunda, mevcut antrenörü ile çalışma yılı 1 yıldan az olanlar lehine) anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < ,05$).

Anahtar Kelimeler: Antrenör, liderlik, takım sporları, bireysel sporlar

Comparison of Leadership Traits of Coaches in Team and Individual Branches: The Case of İBB Spor İstanbul

Abstract

This study was conducted to determine the leadership style perceptions of team sports and individual sports participants regarding their current coaches. The research was carried out by the participants of the team and individual sports branches carried out by the Istanbul Metropolitan Municipality (IMM) Sports İstanbul. Within the scope of the research, football, basketball, and volleyball from team sports; from individual sports; tennis, fitness, and swimming branches are discussed. A total of 181 people participated in the research, of which 114 were teams and 67 were individual sports. To determine the leadership style, The "Leadership in Sports Scale (SLS), was used. Data analysis was performed using SPSS (Statistical Package for the Social Sciences, IBM, SPSS. Corp. Armonk, New York, USA) 22.0 program.

The validity level of the Leadership in Sports Scale (SLQ) was 0.88 (good), and the reliability level of Cronbach's Alpha was 0.89 (high). The highest average of the team and individual sports participants in the SLQ sub-dimensions was found in the educational and supportive behavior, and the lowest average in the autocratic behavior sub-dimension. There is a significant difference between the sub-dimensions of democratic behavior (in favor of team sports participants), educational and supportive behavior (in favor of team sports participants), positive feedback behavior (in favor of team sports participants) among team or individual athletes, in terms of the sport being a team or individual sport variable. has been done. A significant difference was found in the age variable of team sports participants (in autocratic behavior sub-dimension, in favor of those over the age of 18), in the variable of working years with the trainer of individual sports participants (in favor of those who worked with their current coach for less than 1 year in the democratic behavior sub-dimension) ($p < .05$).

Keywords: Coach, leadership, team sports, individual sports

*Bu çalışma İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Yüksek Lisans Enstitüsü Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı bünyesinde hazırlanan "Takım ve Bireysel Spor Branşlardaki Antrenörlerin Liderlik Özelliklerinin Karşılaştırılması: İBB Spor İstanbul Örneği" adlı yüksek lisans tezinden derlenmiştir.

*This study was compiled from the master's thesis titled "A Comparison of Leadership Characteristics of Coaches in Team and Individual Sports Branches: The Example of Istanbul Metropolitan Municipality Sports Club" prepared within the Department of Sports Management at Istanbul Nisantasi University Graduate Institute.

Corresponding author: Barış Karahan
E-mail: bariskarahan25@gmail.com

Received: January 12, 2023
Accepted: March 08, 2023
Publication Date: April 18, 2023

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Bu çalışmanın amacı, takım ve bireysel spor antrenörlerinin liderlik davranışlarının belirlenmesidir. Bu amaçla; İBB Spor İstanbul bünyesinde yürütülmekte olan takım sporlarından futbol, voleybol ve basketbol; bireysel spor branşlarından tenis, yüzme ve fitness branşlarına devam eden öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir.

İnsanların birlikte yaşaması ile yönetilenler ve yöneten kavramları ortaya çıkmıştır. Bu ayırım toplumun en küçük temel taşı olan aileden tutun da en tüm toplum ve ulus millet temeline kadar geçerlidir. Toplumda var olan fikir ayrılıklarını toplumsal amaçlar için fikir birliğine çevirecek, insanların işbirliği yapmalarını zorunlu kılacak ve toplumsal uzlaşmayı sağlayacak kişilere her zaman ihtiyaç duyulmuştur ve bu zorunluluk liderlere ihtiyaç olduğuna işaret etmiştir. Bunun gibi kimi faktörler neticesinde insanlar arasında meydana gelen etkileme ve güç ilişkileri, liderlik, yöneticilik, antrenörlük gibi bazı kavramların dile getirilmesine yol açmıştır (Çalışkan, 2001).

Antrenörün sağlam bir kişiliği olmalı, antrenör kuvvetli ve yeterli motivasyon özelliğine sahip olmalı, zeki, kıvrak düşünebilen ve düşünme kapasitesi yerinde olan, yaşantısı ve davranışlarıyla örnek alınabilen, sözüne güvenilen, kendi hata ve kusurlarını belli etmemeye çalışan, dışa dönük, karşısındakini iyi bir psikolog gibi dinleyen, liderlik yetenekleri ile takımı amaç birliğine yönlendirebilen, takımdaşlık ruhunu oluşturan, ben yerine biz duygusunu onlara aşılayan, başarı için onları ikna edebilen, ceza ve mükafat uygulamaları tüm takım tarafından adil olarak algılanan, genel kültürü yerinde, branşı ile ilgili yerli ve yabancı kaynaklardan gelişmeleri takip eden, onu takımına uygulayan, fiziksel olarak da sporcularına örnek olabilecek bir kişi olmalıdır. Bu kişi aynı zamanda bir eksper ve bir pedagog kadar bilgili olmalıdır (Sunay, 1998).

Alan yazınında çeşitli liderlik tarzları ele alınmıştır. Bunlar arasında en öne çıkanlar, otokratik, demokratik, liberal, dönüşümcü, vizyoner, karizmatik, durumsal ve stratejik lider kavramlarıdır. Bu liderlik davranış biçimleri, antrenörlerin sergiledikleri davranışların izah edilmesine yardım etmektedir (Donuk, 2006).

Bu araştırmada, İstanbul'da İBB Spor İstanbul bünyesinde yürütülmekte olan takım sporlarından basketbol, futbol ve voleybol, bireysel sporlardan tenis, yüzme ve fitness branşına devam eden sporcuların, antrenörlerine ait liderlik algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Genel Bilgiler

Liderlik kelimesinin İngilizcedeki "to lead" kelimesinden geldiği bilinmektedir. Kelime anlam olarak "beraberce ya da grubun önünde yer alarak toplulukları bir amaca yönlendirebilme, bu amacı gerçekleştirebilmek için onlara yol gösterme" anlamına gelmektedir. Burns'un 1978 yılında yazdığı "Leadership (Liderlik)" adlı kitapta ise; insanları harekete geçirmek için ekonomik, politik veya benzer güçlerin kullanılması şeklinde tarif edilmiştir (Kotter, 1990).

Liderler, var olan kuralları değiştirebilme ve yerine yenilerini koyabilme kabiliyetine sahip olan kişilerdir. Bir lider, kendisini takip eden toplumun normal rol ve makamların gerektirdiği gayretin üzerinde gayret gösterilmesini sağlar. Fakat bu çabalar zorlama yoluyla değil gönülden ve fedakârca yapılmalıdır. Kişinin lider olarak kabul edilmesi için yasal bir dayanağa ihtiyacı olmamalıdır (Brown, 1983). Örnek vermek gerekirse; Ulu Önderimiz Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK,

zamanında savaş meydanlarında elde ettiği bütün rütbe ve sıfatlarından istifa ederek milli mücadeleyi başlatmış eşsiz bir liderdir. Liderler başında buldukları topluluğu yönlendirir ve çok büyük bir risk alırlar. Bu kişiler, sıradışı bir performans sergileyerek kendisini takip edenlerin motivasyon seviyelerini yükseltirler, izleyenlerin haklı gururu ve saygısını kazanırlar (Arslan, 2001).

Lider; heyecanlı, ufku geniş, okumayı seven, konuşulanları not eden, iletişim becerisine sahip, değişen şartlara uyum gösterebilen, zaman yönetimini bilen, vizyonu olan, güvenilir, baskı altındayken bile kontrolünü kaybetmeyen, disiplinli, hatalarından ders almayı bilen, takipçileri arasında ayırım yapmadan hepsine saygılı davranabilen, onlarla empati kurabilen, şahsi bütünlüğü olan, ikna kabiliyeti yerinde, insanları anlama ve onlarla haberleşme kaynaklarını kullanabilen kişidir (Baltaş, 1999).

Araştırma kapsamında ele alınan liderlik tipleri kısaca aşağıdaki başlıklarda yer almaktadır:

Demokratik davranış liderlik tipi: Gelecek planları yapılırken grup üyelerine danışarak karar alan ve görev dağılımı yapan liderlik tarzıdır (Veccio, 1998).

Eğitici ve destekleyici davranış liderlik tipi: Çalışma ikliminin olabildiğince dostça olmasını sağlayarak takipçileriyle çok fazla ilgilenme, onların üzerine titreme gibi davranışları içermektedir (Erdoğan, 1997).

Otokratik davranış liderlik tipi: Her şeyi kontrol altında tutarak merkeziyetçi yönetim tarzı uygular. Bu sayede tüm sorumlulukları üzerine alır ve kararları sadece kendisi verir (Barlı, 2008).

Pozitif geribildirim liderlik tarzı: Kişileri ve örgüt yapılarını daha iyi yapan, örgütün canlanmasına ve olağanüstü bir konuma getiren, en iyi ve en ilham verici olarak kabul edilen uygulamaları yapabilmeye yöneliktir (Cameron, 2013).

Sosyal destek davranış liderlik tarzı: Liderlik ve üzerinde etki etmeye çalıştığı sosyal çevre arasında büyük ve ayrılmaz bir bağ vardır (Cordes ve Dougherty, 1993). Liderler ve takipçileri arasındaki etkileşim, farklı seviyelerde enstrümantal ve duygusal yönden destek veren bir sosyal destek tarzını ifade etmektedir (Kraimer, Wayne ve Jaworski, 2001).

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemleri arasında bulunan ve en genel tarama modellerinden birisi olarak kabul edilen ilişkiyel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkiyel tarama modeli, geçmişte ya da günümüzdeki bir durumu olduğu gibi betimleyebilen, öğrenmenin gerçekleşmesi ve kişide olması istenilen davranışların gelişebilmesi amacıyla uygulanan tüm süreci ifade etmektedir. İlişkiyel tarama modelinde, iki ve daha fazla sayıdaki değişken arasında olduğu varsayılan değişimin yönünü belirlemeyi amaç edinen tarama modelidir (Karasar, 2011).

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini; İstanbul'da Spor İstanbul bünyesinde verilmekte olan takım ve bireysel sporlara katılan öğrenciler oluşturmakta, çalışma grubunu ise 114 takım sporu yapan bireyler (futbol, voleybol, basketbol) ve 67 bireysel spor yapan bireylerden (tenis,

yüzme, fitness) oluşmaktadır. Bu branşlardaki toplam 181 sporcuya anket uygulaması yapılarak, kendi branşındaki antrenörlerin liderlik tarzlarının araştırılması yapılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırmaya dahil edilecek katılımcıların sınırlılıkları aşağıdaki gibidir:

- İBB Spor İstanbul bünyesinde yürütülmekte olan takım veya bireysel spor yapan bireylerdir.
- 18 yaşından küçüklerin velilerinin onayı alınmıştır.

Araştırmaya katılanların araştırmanın amacına katkı sağlayacak yeterlikte oldukları kabul edilmiştir. Araştırmaya katılanlardan 18 yaşından küçük olanların veli veya vasisinden izin alınarak araştırmaya dahil edilmiştir. İzin alınamayan katılımcıların anket formları değerlendirilmeye alınmamıştır. Bu çalışma için etik komite onayı Nişantaşı Üniversitesi'nden (Tarih: 09.06.2022, Sayı: 2022/24) alınmıştır.

Veri Toplama Yöntemleri

Araştırma online anket yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın birinci bölümünde, araştırmacı tarafından oluşturulan demografik değişkenler bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan Sporda Liderlik Ölçeği (SLÖ, Sport Leadership Scale), sporcuların beş alt boyutta mevcut antrenörlerinin liderlik tarzını ve davranışlarının nasıl algılandığını değerlendirmek amacıyla Chelladurai ve Saleh tarafından geliştirilmiştir (Chelladurai ve Saleh, 1980). Tiryaki tarafından Türkçeye uyarlanmış geçerlik- güvenilirlik testleri yapılmıştır. (Tiryaki, 200)

SLÖ, katılımcıların mevcut antrenörlerinin liderlik tarzını belirlemeye yönelik 40 madde ve 5 alt boyuttan oluşan beşli likert tipi ölçektir. Puanlar, sporcuların antrenörlerinin (her zaman, sıklıkla, ara sıra, nadiren, hiçbir zaman) liderlik davranış türünü ifade etmektedir. Ölçekte en olumlu seçeneği 5, en olumsuz seçeneğe 1 puan verilmiştir. Bir ölçekten alınabilecek en yüksek puan 200, en düşük puan 40'tır. Ölçekte yer alan sorulara verilecek; Her Zaman (5), Sıklıkla (4), Ara Sıra (3), Nadiren (2) ve Hiçbir Zaman (1) olarak puanlanmıştır.

İstatistiksel Analiz

Verilerin analizi; SPSS 22.0 programı kullanılarak yapılmıştır. Sporcuların antrenörlerinin liderlik tarzını belirlemeye yönelik olarak uygulanan SLO ölçeğine verdikleri cevapların demografik değişkenlere göre anlam düzeyini belirlemek için; ikili gruplarının analizinde bağımsız örneklem t testi (Independent Samples T-Testi), gruplar arasında var olan anlamlı farkın karşılaştırılmasında ise ANOVA kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi neticesinde elde edilen anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Tukey LSD Testi kullanılmıştır, anlamlılık düzeyi ($p < 0,05$) olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Araştırmaya katılan grupların demografik ve branş değişkenlerine ait tanımlayıcı istatistikleri ve sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Spor İstanbul tarafından hizmet verilen takım ve bireysel spor branşlarına katılan sporcular, antrenörlerinin liderlik tarzını belirlemeye yönelik olarak yapılan çalışmaya, 3 takım ve 3 bireysel spor branşı olmak üzere toplam 6 branştan 181 kişi gönüllü olarak katılmıştır. Takım sporu futbol branşından 19 kişi (%10,50), voleybol branşından 57 kişi

Tablo 1.
Demografik ve Branş Değişkenlerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişkenler	Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	62	34,25
	Kadın	119	65,75
Yaş	18 Yaşından Küçük	100	55,25
	18 Yaşından Büyük	81	44,75
Medeni Durum	Evli	58	32,04
	Bekâr	123	67,96
Mevcut Antrenörü İle Çalışma Yılı	1 Yıldan Az	128	70,72
	2-5 Yıl Arası	53	29,28
Futbol		19	10,50
	Basketbol	38	20,99
Voleybol		57	31,49
	Takım Spor	114	63,00
Tenis		8	4,42
Yüzme		25	13,81
Fitness		34	18,78
	Bireysel Spor	67	37,00
	Genel Toplam	181	100,00

(%31,49), basketbol branşından 38 kişi (%20,99) katılım göstermiştir. Bireysel sporlardan tenis branşına devam eden 8 kişi (%4,42), yüzme branşına devam eden 25 kişi (%13,81) ve fitness branşına devam eden 34 kişi (%18,78) katılmıştır. Branş bazında takım sporu katılımcısı 114 kişi (%63,00) ve bireysel spor katılımcısı 67 kişidir (%37,00)

Araştırmaya katılanların; 100'ü (%55,25) 18 yaşından küçük, 119'u (%65,75) kadın, 97'si (%53,59) ilköğretim mezunu olup, 123'ü (%67,96) bekârdır. 128'i (%70,72) mevcut antrenörü ile 1 yıldan az bir süredir birlikte çalıştığını belirtmiştir (Tablo 1).

SLÖ soruları ortalamaları dikkate alınarak elde edilen tanımlayıcı istatistikler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Demokratik davranış alt boyutu oluşturan tüm soruların ortalama ve standart sapma değerleri $4,05 \pm 0,75$, eğitici ve destekleyici davranış alt boyutunu oluşturan tüm soruların ortalama ve standart sapma değerleri $4,46 \pm 0,50$, otokratik davranış alt boyutuna ait tüm soruların ortalama ve standart sapma değerleri $2,75 \pm 0,82$, pozitif geribildirim davranışı alt boyutunu oluşturan tüm soruların ortalama ve standart sapma değerleri $4,23 \pm 0,67$, sosyal destek davranışı alt boyutunu

Tablo 2.
Sporda Liderlik Ölçeği Alt Boyutları Tanımlayıcı İstatistikleri

Alt Boyutlar	Sayı	Ort.	Std. S.
Demokratik Davranış	181	4,05	0,75
Eğitici ve Destekleyici Davranış (En Yüksek)	181	4,46	0,50
Otokratik Davranış (En Düşük)	181	2,75	0,82
Pozitif Geribildirim Davranışı	181	4,23	0,67
Sosyal Destek Davranışı	181	3,86	0,60

oluşturan soruların ortalama ve standart sapma değerleri $3,86 \pm 0,60$ hesaplanmıştır (Tablo 2).

SLÖ ölçeği Cronbach's Alpha katsayısı 0,89 olarak "yüksek derecede" güvenilir bulunmuştur Ölçeğin güvenilirliğini test etmek için, hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı. 71 hesaplanmıştır (Kandemir, 2017).

SLO ölçeği KMO değerlerinin 0,88 "iyi" olduğu görülmüştür. Bu değer araştırmaya katılan 181 kişilik katılımcı sayısının ölçülmek istenilen konuyu "iyi" derecede ölçmeye yeterli olduğunu ifade etmektedir (Kandemir, 2017).

SLÖ alt boyutları ile branş değişkeni arasındaki anlam düzeyi aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

SLÖ alt boyutlarından demokratik davranış alt boyutuna ait ortalama ve standart sapma değerleri bireysel spor katılımcılarında $3,80 \pm 0,83$, takım sporu katılımcılarında $4,20 \pm 0,65$ hesaplanmış olup gruplar arasındaki fark anlamlıdır ($p < 0,05$). Eğitici ve destekleyici davranış alt boyutunda bireysel spor katılımcıların ortalama ve standart sapma değerleri $4,33 \pm 0,60$, takım sporu katılımcılarının ortalama ve standart sapma değerleri $4,53 \pm 0,42$ olarak bulunmuş olup gruplar arasındaki fark anlamlıdır ($p < 0,05$). Pozitif geribildirim davranışı alt boyutunda bireysel spor katılımcılarının ortalama ve standart sapma değerleri $4,07 \pm 0,79$, takım sporu katılımcılarının ortalama ve standart sapma değerleri $4,32 \pm 0,58$ olup gruplar arasındaki fark anlamlıdır ($p < 0,05$) (Tablo 3).

SLÖ alt boyutları ile takım sporu katılımcılarının yaş değişkeni arasındaki anlam düzeyi aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Otokratik davranış alt boyutunda 18 yaşından küçüklerin ortalama ve standart sapma değerleri $2,61 \pm 0,77$, 18 yaşından büyüklerin ortalama ve standart sapma değerleri $3,30 \pm 0,83$ olarak hesaplanmış olup gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$) (Tablo 4).

SLÖ alt boyutları ile bireysel spor katılımcılarının mevcut antrenörü ile çalışma yılı değişkeni arasındaki anlam düzeyi aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 3.
SLÖ Alt Boyutları ve Branş Değişkeni Anlam Düzeyi

Alt Boyut	Spor Türü	Sayı	Ort.	Std. S.	t	p
Demokratik Davranış	Bireysel Spor	67	3,80	0,83	-3,62	,03*
	Takım Spor	114	4,20	0,65		
Eğitici ve Destekleyici Davranış	Bireysel Spor	67	4,33	0,60	-2,67	,01*
	Takım Spor	114	4,53	0,42		
Pozitif Geribildirim Davranışı	Bireysel Spor	67	4,07	0,79	-2,48	,00*
	Takım Spor	114	4,32	0,58		

*Farklılık ortalamaları; ,05 hata düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır

Tablo 4.
SLÖ Alt Boyutları ve Takım Spor Katılımcılarının Yaş Değişkeni Anlam Düzeyi

Alt Boyut	Branş Türü	Yaş	Sayı	Ort.	Std. S.	t	p
Takım Spor	Otokratik Davranış	18 Yaşından Küçük	93	2,61	0,77	-3,65	,00*
		18 Yaşından Büyük	21	3,30	0,83		

*Farklılık ortalamaları; 0,05 hata düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır

Bireysel spor katılımcılarının demokratik davranış alt boyutuna ait ortalama ve standart sapma değerleri, mevcut antrenörü ile çalışma yılı 1 yıldan az olanlarda $3,94 \pm 0,83$, 2-5 yıl arası olanlarda $3,43 \pm 0,74$ hesaplanmış, gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p < 0,05$) (Tablo 5).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Antrenörlerin liderlik özellikleri, sporunun spora ilgisi ve devamı açısından olumlu yönde etkisi olduğu düşünülmektedir. Takım ve bireysel branş antrenörlerinin eğitici ve destekleyici liderlik özelliklerinin yüksek olması özellikle, 18 yaş altı sporcuların gelişimi açısından büyük fayda sağladığı düşünülmektedir (Tablo 1). Antrenmanlardaki öğrencilerin yaşlarının 18 yaş üstü olması, sayısı ve çalışma sıklıklarının artması ile antrenörlerin otokratik liderlik özelliklerinin de artmakta olduğu düşünülmektedir (Tablo 4).

Çalışmada ele alınan takım sporları içinde en fazla katılım %31,49 ile voleybol branşında, bireysel sporlar içinde %18,78 ile fitness branşında olduğu görülmüştür. Katılımcılar cinsiyet değişkenine göre %65,75 ile kadınlardan, %34,25 ile erkeklerden oluşmuştur. Yaş değişkenine bakıldığında, katılımcıların %55,25'i 18 yaş altı, %44,75'i 18 yaş üstüdür. %32,04'ü evli, %67,96'sı bekâr olup, %70,72'si mevcut antrenörüyle 1 yıldan az bir süredir çalıştığını beyan etmiştir (Tablo 1).

Araştırmada kullanılan SLÖ'nün alt boyutlarına ait en yüksek ortalamanın eğitici ve destekleyici davranış alt boyutunda, en düşük ortalamanın ise otokratik davranış alt boyutunda olduğu görülmüştür (Tablo 2). Körük, Biçer ve Donuk (2011); çalışmasında en yüksek ortalamayı demokratik davranış alt boyutuna, en düşük ortalamayı otokratik davranış alt boyutunda bulmuştur. Demokratik davranış alt boyutundaki bulgular bu çalışmayla aynı yönlü olmasa da her iki çalışmada otokratik davranış alt boyutunun en az ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Kaya ve Zengin (2019); katılımcıların davranış düzeylerinin en yüksek olduğu alt boyutu eğitici ve destekleyici davranış, en düşük olduğu alt boyutu ise otokratik davranış düzeyi olarak belirtmiştir. Her iki çalışmada da en yüksek ve en düşük davranış tarzları aynı alt boyutlara aittir denilebilir.

Takım ve bireysel spor katılımcısı olma ile SLÖ alt boyutları; demokratik davranış, eğitici ve destekleyici davranış ile pozitif geribildirim davranışı alt boyutları arasında anlamlı farklılık vardır. Demokratik davranış alt boyutuna ait ortalama ve standart sapma değerleri bireysel spor katılımcılarında $3,80 \pm 0,83$, takım sporu katılımcılarında $4,20 \pm 0,65$ hesaplanmış olup, gruplar arasındaki fark anlamlıdır ($p < 0,05$). Eğitici ve destekleyici davranış alt boyutunda bireysel spor katılımcıların ortalama ve standart sapma değerleri $4,33 \pm 0,60$, takım sporu katılımcılarının ortalama ve standart sapma değerleri $4,53 \pm 0,42$ olarak bulunmuş olup, gruplar arasındaki fark anlamlıdır ($p < 0,05$). Pozitif geribildirim davranışı alt boyutunda bireysel spor

Tablo 5.
SLÖ Alt Boyutları ve Bireysel Spor Katılımcılarının Mevcut Antrenörleri İle Çalışma Yılı Değişkeni Anlam Düzeyi

Alt Boyut	Branş Türü	Mevcut Antrenörle Çalışma Yılı	Sayı	Ort.	Std. S.	t	p
Bireysel Spor	Demokratik	1 Yıldan Az	49	3,94	0,83	2,31	,02*
	Davranış	2-5 Yıl Arası	18	3,43	0,74		

*Farklılık ortalamaları; ,05 hata düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır

katılımcılarının ortalama ve standart sapma değerleri $4,07 \pm 0,79$, takım sporu katılımcılarının ortalama ve standart sapma değerleri $4,32 \pm 0,58$ olup, gruplar arasındaki fark anlamlıdır ($p < 0,05$) (Tablo 3). Alemdar (2018) çalışmasında araştırmaya katılan futbolcuların antrenörlerinin en yüksek liderlik davranışı alt boyutunun eğitici ve destekleyici davranış alt boyutu olduğunu tespit etmiştir. Antrenörlerin en az sergiledikleri liderlik davranışının otokratik liderlik davranışı olduğu belirterek çalışma bulgularımızla aynı yönde görüş belirtmiştir. Bu çalışmada da takım sporu katılımcılarının eğitici ve destekleyici davranış alt boyutundaki değerleri bireysel spor katılımcılarının değerlerinden anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Takım sporu katılımcılarının otokratik davranış alt boyutunda 18 yaşından küçüklerin ortalama ve standart sapma değerleri $2,61 \pm 0,77$, 18 yaşından büyüklerin ortalama ve standart sapma değerleri $3,30 \pm 0,83$ olarak hesaplanmış olup, gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$) (Tablo4). Kaya ve Zengin (2019); futbolcuların takım antrenörlerinden spor için liderlik beklentilerinin yaş değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediğini bulmuştur. Bu bulgu çalışmamızdan farklılık göstermiştir. Bu farkın araştırma yapılan grup değişkeninden kaynaklandığı söylenebilir. Aydın ve Aydın (2020); araştırmalarında sosyal destek alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulmuşlardır. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan Tukey analiz sonucuna göre, 25 yaş ve üzeri öğrencilerin puan ortalamalarının 22-24 arası yaş grubunda olanlardan anlamlı şekilde düşük olduğu saptanmıştır. Bu araştırmada sosyal destek alt boyutunda yaş değişkeni bakımından anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu yönüyle her iki çalışma bulguları farklıdır denilebilir.

Bireysel spor katılımcılarının demokratik davranış alt boyutuna ait ortalama ve standart sapma değerleri, mevcut antrenörü ile çalışma yılı 1 yıldan az olanlarda $3,94 \pm 0,83$, 2-5 yıl arası olanlarda $3,43 \pm 0,74$ hesaplanmış, gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p < 0,05$) (Tablo 5). Antrenörü ile çalışma yılı arttıkça, onun demokratik davranış gösterdiği yönündeki algının azaldığı söylenebilir. Şahin (2017); tenis antrenörlerinin mevcut antrenörü ile çalışma yılı değişkenine göre eğitici ve destekleyici, demokratik, sosyal destek ve pozitif geribildirim davranışları arasında anlamlı farkın olduğunu belirtmiştir. Bu farkın mevcut antrenörü ile çalışma yılı yüksek olanların lehine olduğunu belirtmiştir. Bu araştırmada ise demokratik davranış alt boyutunda mevcut antrenörü ile çalışma yılı arasında anlamlı farklılık bulunmuş, bu farklılık aynen Şahin'in çalışmasındaki gibi mevcut antrenörü ile çalışma yılı yüksek olanlar lehine bulunmuştur. Her iki çalışma da aynı yönlü bulgulara işaret etmiştir denilebilir.

Sonuç olarak; takım ve bireysel spor katılımcılarının SLÖ alt boyutlarına ait en yüksek ortalaması eğitici ve destekleyici davranış, en düşük ortalaması otokratik davranış alt boyutunda bulunmuştur (Tablo 2). Yapılan sporun takım veya bireysel spor olma değişkeni bakımından takım veya bireysel sporcular arasında demokratik davranış (takım sporu katılımcıları lehine), eğitici ve destekleyici davranış (takım sporu katılımcıları lehine), pozitif geribildirim davranışı (takım sporu

katılımcıları lehine) alt boyutları arasında anlamlı farklılık elde edilmiştir (Tablo 3). Takım sporu katılımcılarının yaş değişkeninde (otokratik davranış alt boyutunda, 18 yaşından büyük olanların lehine) (Tablo 4), bireysel spor katılımcılarının mevcut antrenörü ile çalışma yılı değişkeninde (demokratik davranış alt boyutunda, mevcut antrenörü ile çalışma yılı 1 yıldan az olanlar lehine) (Tablo 5) anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$).

Araştırmadan elde edilen bulgulara dayanılarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- Bilimsel çalışmaların sonuçlarının yapıldığı yer, yıl, araştırma grubunun örnekleme, evreni gibi çeşitli değişkenlere göre farklı sonuçlar verebileceği göz önüne alınmalıdır.
- Araştırma sadece İBB Spor A.Ş bünyesinde hizmet verilmekte olan takım ve bireysel spor branşlarına devam edenler ile yapılmıştır. Sonuçlar hakkında daha geçerli ve güvenli yorumlar yapabilmek için evren ve örneklemin daha geniş tutulabileceği bilimsel çalışmalara ihtiyaç duyulabileceği söylenebilir.
- Araştırma kapsamında takım sporlarından futbol, voleybol ve basketbol; bireysel sporlardan ise tenis, yüzme ve fitness branşları ele alınmıştır. Takım ve bireysel spor branş değişkenleri çoğaltılarak yapılacak araştırmaların da yapılması gereklidir.
- Araştırmanın anket sorularını anlama kabiliyeti daha iyi olacağı söylenebilecek olan ve çocuk kabul edilmeyen yaş aralığına dahil katılımcılar ile yapılması önerilir. Ölçek sorularının çocuklar tarafından anlaşılması ve yorumlanması yeteri kadar verimli olmayan sonuçlar doğurabilir.
- İBB Spor A.Ş. bünyesinde hizmet vermekte olan takım ve bireysel spor antrenörlerinin eğitici ve destekleyici davranış alt boyutlarına ait tutumlarının yüksek, otokratik davranış alt boyutuna ait tutumlarının düşük olması olumlu bir sonuçtur. Ancak diğer alt boyutlarına ait tutum puanlarının da yükseltilmesi için gerekli eğitimler verilebilir.
- Antrenörün geliştirilmek istenen liderlik özelliği ile ilgili uygulamalı ortamların hazırlanması ve eğitimlerle desteklenmesi gibi çalışmaların yapılması önemlidir.
- Takım ve bireysel spor branşlarındaki antrenörlerin liderlik özellikleri; demografik değişkenlerle dikkate alınıp daha geniş kapsamlı incelenmesi, karşılaştırılması ve çalışmalarının yapılması önerilebilir.
- Daha fazla takım ve bireysel spor branşı antrenörlerinin katılım gösterdiği ve liderlik özelliklerinin incelendiği araştırmalar yapılarak bulgularımızla birlikte ele alınabilir.
- Takım ve bireysel branşlardaki antrenörler için liderlik özellikleri ile ilgili gelişimlerinin sağlanabileceği seminer ve eğitim programları düzenlenmesi önerilebilir.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik komite onayı Nişantaşı Üniversitesi'nden (Tarih: 09.06.2022, Sayı: 2022/24) alınmıştır.

Hasta Onamı: Bu çalışma için çalışmaya katılan araştırmacılardan ve ailelerinden onam alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir – B.K., N.M.; Tasarım – B.K., N.M.; Denetleme – B.K., N.M.; Kaynaklar – B.K., N.M.; Malzemeler – B.K., N.M.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi – B.K., N.M.; Analiz ve/veya Yorum – B.K., N.M.; Literatür Taraması – B.K., N.M.; Yazıyı Yazan – B.K., N.M.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışmanın hiçbir maddi destek almadığını beyan ettiler.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from the ethics committee of Nişantaşı University (Date: 09.06.2022, Number: 2022/24).

Informed Consent: Written consent was obtained from the participants and families who participated in this study.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – B.K., N.M.; Design – B.K., N.M.; Supervision – B.K., N.M.; Resources – B.K., N.M.; Materials – B.K., N.M.; Data Collection and/or Processing – B.K., N.M.; Analysis and/or Interpretation – B.K., N.M.; Literature Review – B.K., N.M.; Writing Manuscript – B.K., N.M.

Declaration of Interests: The authors declare that they have no competing interest.

Funding: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça

- Akgül, A., & Çevik, O. (2005). *İstatistiksel Analiz Teknikleri: SPSS'te İşletme Yönetimi Uygulamaları* (2. Baskı). Emek ofset.
- Alemdar, U. (2018). *Amatör Futbolcuların Antrenörlerde Bulunmasını İstedikleri liderlik Tarzlarının Belirlenmesi ve Örgütsel Özdeşleşme İlişkisi (Sakarya İl örneği)*. Sakarya Üniversitesi eğitim bilimler Enstitüsü.
- Arslan, M. (2001). *Yönetim ve Organizasyonun Bazı Temel Kavramları* (Yönetim ve Organizasyon Kitabı İçinde). Nobel Yayın Dağıtım.
- Aydın, E., & Aydın, G. Ö. (2020). Bozok üniversitesi Öğrencilerinin Empatik Eğilimlerinin Sporda tercih ettikleri liderlik Davranışlarıyla Karşılaştırılması. *Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 52–62.
- Baltaş, A. (1999). *Lider Öngörülüdür*. Hürriyet Gazetesi İnsan Kaynakları Eki, Şubat.
- Barlı, Ö. (2008). *Davranış Bilimleri ve Örgütlerde Davranış* (3. Baskı), Aktif Yayınevi.
- Brown, L. D. (1983). *Managing Conflict at Organizational Interfaces*. Addison-Wesley.

- Çakıoğlu, A. (2003). *Futbolda Liderlik ve Sporcu Tatmini: Tercih Edilen ve Gerçek Liderlik Davranışı Arasındaki Uyum ve Sporcu Pozisyonu Açısından Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ortaoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çalışkan, G. (2001). *Liderlik Açısından Antrenör Davranışlarının Sporcu Performansı Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cameron, K. (2013). *Pozitif Liderlik: Olağanüstü Bir Performans İçin Stratejiler*. İçinde T. Çekinirer (Çev.). Arıtan Yayınevi.
- Chelladurai, P., Imamura, H., Yamaguchi, Y., Oinuma, Y., & Miyauchi, T. (1988). Sport leadership in a cross-national setting: The case of Japanese and Canadian University athletes. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 10(4), 374–389. [CrossRef]
- Chelladurai, P., & Saleh, S. D. (1980). Dimensions of leader behavior in sports: Development a leadership scale *Journal of Sport Psychology*, 2(1), 34–45. [CrossRef]
- Cordes, C. L., & Dougherty, T. W. (1993). A review and an integration of research on job burnout. *Academy of Management Review*, 18(4), 621–656. [CrossRef]
- Donuk, B. (2006). *Türkiye Profesyonel Futbol Ligleri Antrenörlerinin Liderlik Tarzlarının İncelenmesi ve Bir Model Yaklaşım* (Doktora tezi). İstanbul: Marmara üniversitesi sağlık bilimleri Enstitüsü.
- Erdoğan, İ. (1997). *İşletmelerde Davranış*. İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayını.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Nobel Yayınları.
- Kaya, E., & Zengin, S. (2019). Futbolcuların takım Antrenörlerinden spor için liderlik Beklentilerinin bazı değişkenler açısından Belirlenmesi. *Turkish Studies*, 14(4), 2483–2493.
- Körük, E., Donuk, B., & Biçer, T. (2011). Amatör futbol Antrenörlerinin liderlik davranış tipleri ve Kullandıkları Motivasyon Tekniklerinin Belirlenmesi. *Dergipark*, 3, 53–57.
- Kotter, J. P. (1990). *A Force for Change: How Leadership Differs from Management*. The Free Press.
- Kraimer, M. L., Wayne, S. J., & Jaworski, R. A. A. (2001). Sources of support and expatriate performance: The mediating role of expatriate adjustment. *Personnel Psychology*, 54(1), 71–99. [CrossRef]
- Şahin, M. (2017). *Elazığ İlinde Farklı Bireysel Spor Dallarında Görev Yapan Antrenörlerin Liderlik Tarzlarının İncelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Selçuk üniversitesi, sağlık bilimleri Enstitüsü.
- Sunay, H. (1998). Spor eğitimi alt Yapısında beden eğitimi öğretmeni ve Antrenörün önemi. *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 43–50.
- Tiryaki, Ş. (2000). Spor İçin Liderlik Ölçeğinin türk Sporcularına Uyarlanması çalışması. VI. Spor Bilimleri Kongresi (3–5 Kasım). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Toros, T., & Tiryaki, Ş. (2006). Sporda Liderlik Ölçeğinin – Futbolcuların Antrenör Davranışlarını Algılaması Versiyonunun – Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. The 9th International Sports Sciences Congress (3–5 November); Congress Proceedings (ss. 1320–1322). Muğla.
- Unutmaz, V., & Gençer, R. T. (2012). Spor için liderlik Ölçeği - Sporunun antrenör Davranışını Algılaması Versiyonunun Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(1), 27–34.
- Veccio, R. P. (1998). *Organizational behaviour*. The Dryden Press.
- Yenel, F., Gürbüz, B., & Güngörmüş, A. H. (2006). Spor için liderlik Ölçeğinin Sporcuların Antrenörlerin Davranışlarını Algılaması Versiyonunun Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. The 9th International Sports Sciences Congress (3–5 November), Congress Proceedings (s. 1043). Muğla.